

УДК 377.3

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.1.20>**Є. В. ЛИСЕНКО***викладач відділення мовної підготовки мовного відділу,**Національна академія Національної гвардії України,**м. Харків, Україна**Електронна пошта: kravtovaevgenia1@gmail.com**<http://orcid.org/0000-0001-6492-7284>*

НЕВІД'ЄМНІ СКЛАДНИКИ ІНТЕНСИВНИХ КУРСІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ

Останнім часом проблема проведення інтенсивних курсів з англійської мови для військовослужбовців Національної гвардії України перебуває в центрі уваги педагогів вищих військових навчальних закладів Національної гвардії України, оскільки англійська мова є основним інструментом спілкування для військовослужбовців на міжнародній арені. Визначено, що, незважаючи на велику кількість праць, присвячених дослідженню різних аспектів мовної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України, поки не надані характеристики якісних курсів для вивчення англійської мови військовослужбовцями у короткий проміжок часу. У статті розглянуто особливості викладання та організації інтенсивних курсів з англійської мови як необхідної складової частини сучасної освіти військовослужбовців Національної гвардії України. Обґрунтовано вплив інтенсивного навчання на формування вмінь та навичок військовослужбовців Національної гвардії України на курсах із вивчення англійської мови. Наведено аналіз досліджень із визначеної проблематики. Проведено спробу довести ефективність застосування інтенсивного навчання для покращення методики викладання англійської мови на курсах із вивчення англійської мови. Виділено й описано характерні особливості реалізації інтенсивних курсів для військовослужбовців, а також роль і місце активного навчання у процесі вивчення англійської мови. Доведено, що успішне вивчення англійської мови на інтенсивних курсах – це сукупність різноманітних прийомів та методів, які спонукають військовослужбовців до мовленнєвої активності. Визначено роль викладача, атмосфери у групі, методів оцінювання як провідних та найефективніших елементів у методиці навчання англійської мови. Доведено доцільність використання цих елементів для підвищення якості навчання іноземних мов і формування корисних навичок військовослужбовців у процесі роботи з іншомовними матеріалами. Підкреслено інтерактивну комунікативну компетенцію викладача у процесі навчання. Визначено, що всі вказані у статті характеристики інтенсивного курсу допомагають підготувати військових фахівців з англійської мови, які вміють аналізувати та спілкуватися.

Ключові слова: інтенсивні курси, військовослужбовці, мовна підготовка, спілкування, слухачі курсу, складові інтенсивного курсу.

Вступ. Останнім часом, особливо у період пандемії та локдауну, інтенсивні курси та дистанційне навчання стали невід'ємною частиною вищої школи. Більшість закладів вищої освіти пропонують інтенсивні заняття разом із заняттями традиційної тривалості. Хоча інтенсивні курси є досить поширеними, багато науковців засуджують їх використання та стверджують, що ці формати жертвують якістю навчання заради зручності та більшої кількості студентів. Потрібно підкреслити, що сучасне становище поставило перед вищою школою всіх країн нове глобальне завдання – забезпечення освітою все більш широких верств суспільства у короткий проміжок часу, оскільки для будь-якої країни ступінь її економічного і технологічного розвитку, добробуту суспільства пропо-

рційні середньому рівню знань, умінь, навичок і кваліфікацій її активного населення.

Теоретичне обґрунтування проблеми. В умовах стратегічного курсу Національної гвардії України на євроінтеграцію та співробітництво з країнами НАТО, участі українських військових у миротворчих місіях ООН знання іноземної мови, зокрема англійської, є необхідною складовою частиною здійснення міжкультурної комунікації, встановлення дипломатичних зв'язків між представниками військових структур різних країн. У статті досліджується, як військовослужбовці Національної гвардії сприймають інтенсивні курси вивчення англійської мови, а також чинники, що сприяють якісному інтенсивному вивченню. Кожен курс інтенсивного вивчення англійської мови

мав обсяг вісімдесят десять годин та тривав три з половиною місяці, навчання відбувалося одним і тим самим викладачем, викладався однаковий матеріал.

Методологія та методи. Дослідження включало спостереження за учасниками курсу, їхньою поведінкою, інтерв'ю та аналіз занять. Висновки, отримані в результаті дослідження, допоможуть нам зрозуміти, як структурувати інтенсивні курси, з метою покращення їх ефективності.

Результати та дискусії. Останні дослідження науковців П. Скотта і К. Конрада показують, що інтенсивні курси можуть бути ефективною альтернативою традиційним форматам вивчення дисципліни. Дослідження науковців Ш. Каскей, Д. Джонсон, Р. Влодковського та Т. Вестовера доводять, що інтенсивні курси показують такі ж самі, а іноді і вищі результати порівняно з відповідними курсами традиційної тривалості.

Опитування військовослужбовців та спостереження під час занять, якісний аналіз показують, що учасники інтенсивних курсів «переживають» інтенсивні заняття інакше, ніж курси традиційної тривалості. Якість засвоєних знань залежить від наявності або відсутності певних складників, які можна згрупувати у п'ять основних категорій, таких як: якості викладача, методи навчання, організація курсу, середовище у групі під час занять і методи оцінювання. Якщо вищевказані складники були присутні, то військовослужбовці віддавали перевагу інтенсивним заняттям. Більшість опитуваних вказали, що за відсутності вказаних складників інтенсивні курси стають нудними, бажання їх відвідувати зникає.

1. Якості викладача. Слухачі інтенсивного курсу вказували, що викладач був найважливішим компонентом. Вони хотіли, щоб викладачі мали певні якості:

- Ентузіазм. Учасники курсу насолоджувалися викладачами, які виявляли ентузіазм, навіть пристрасть до дисципліни та викладання. Військовослужбовці підкреслювали, що ентузіазм викладача мотивував їх приділяти більше енергії навчанню; це також зробило курс більш важливим та змістовним.

- Знання, досвід та спілкування. Слухачі курсу оцінили викладачів інтенсивних курсів,

які демонструють знання з дисципліни завдяки значному практичному досвіду. Хоча викладачі володіють необхідними знаннями, багато слухачів курсу хотіли бачити викладачів із практичним досвідом використання мови. Військовослужбовці хотіли, щоб викладачі «оживили» тему, пояснили її актуальність. Крім того, викладачам були потрібні комунікативні навички, щоб передати досвід у зрозумілій і цікавій формі. Слухачі курсу скаржилися, що часто матеріал заняття був пояснений занадто науково, а саме це відштовхувало охочих навчатись.

- Готовність викладача вчитися та консультуватися. Учасники курсу хотіли, щоб викладачі вийшли зі своєї експертної ролі авторитету під час заняття та стали їх одноклассниками. Військовослужбовці захоплювалися викладачами, які «борються з матеріалом» разом із ними, а також викладачами з позитивним настроєм, повагою до думок та досвіду учасників курсу, умінням не вставляти особисті упередження та дозволяти вчитися у учасників інтенсивних курсів.

Наприклад, під час опису улюбленого викладача один військовослужбовець згадував, що викладач не лише заохочував ідеї слухачів, але й записував ці ідеї та використовував їх у інших класах. Так само військовослужбовці заохочували викладачів консультуватися з ними стосовно питань, пов'язаних із курсом, таких як план курсу, очікування від курсу, завдання та зміст курсу. Дозвіл на введення дав учасникам почуття контролю на інтенсивних курсах.

- Орієнтація учасників курсу. Викладачі можуть посилити сприйняття матеріалу слухачами на інтенсивних курсах, піклуючись про кожного. Військовослужбовці вважали, що їхнє ставлення до навчання покращиться, якщо викладачі «покажуть, що вони піклуються» та підкреслять важливість прагнення військовослужбовців до успіхів. За словами опитаних слухачів інтенсивного курсу, забагато викладачів розглядали відносини «студент–викладач» як зайві, це змушувало слухачів курсу відчувати себе незначними і неважливими.

2. Методи навчання. Окрім певних якостей викладача, учасники курсу хотіли, щоб викладачі використовували те, що вони вважали ефективними стратегіями навчання. Як правило, військовослужбовці закликали викладачів демонструвати творчу активність шляхом вклю-

чення різноманітних методів навчання для підтримання мотивації та інтересу слухачів курсу. Без творчості та різноманітності, як зазначили військовослужбовці, інтенсивні курси легко стають монотонними. Зокрема, слухачі курсу наполегливо рекомендували використовувати активні методи навчання та підкреслювали глибину викладеного матеріалу, що переважала над його кількістю.

- **Активне навчання.** Військовослужбовці однотайно визначили активне навчання як невід'ємний елемент інтенсивних курсів. Навчання шляхом дослідження підтримує прагнення слухачів курсу до активного навчання. Навчання залежить від того, наскільки військовослужбовці вибудовують зв'язки між новою інформацією, їхніми попередніми знаннями та досвідом. Як зазначає М. Вітрок, студенти не приходять до класу, як чисті аркуші. [Вітрок, 1987] Вони приходять із великою кількістю знань та досвіду, що підтримує їхнє особисте розуміння життя та навколишнього світу. Чим більше зв'язків створюють слухачі інтенсивного курсу, тим більш корисними є зв'язки для них [Вайнштейн та Мейер, 1991: 16] І чим активніше слухач будує ці зв'язки, тим більша ймовірність того, що він запам'ятає матеріал і зможе отримати доступ до нової інформації.

Військовослужбовці порекомендували кілька способів запровадження активного навчання.

- **Взаємодія та обговорення в класі.** Слухачі курсу порадили викладачам сприяти взаємодії насамперед за допомогою дискусій у малих та великих групах. На їхню думку, взаємодія підвищила інтерес до матеріалу та полегшила навчання, дозволяючи їм висловлювати свою думку або розуміння матеріалу.

- **Емпіричне та прикладне навчання.** Слухачі інтенсивних курсів порадили уникати лекцій, коли це можливо. Натомість вони рекомендували викладачам включати емпіричні методи навчання, такі як вирішення проблем, рольові ігри, екскурсії. Більше того, багато військовослужбовців висловили бажання персоналізувати матеріал, а саме включити вивчення теми з елементами їхнього повсякденного життя. Опикування підтверджують прагнення слухачів курсів до навчання на практиці. Дослідження емпіричних методів навчання свідчать про

те, що такі методи мають позитивний вплив, оскільки покращують запам'ятовування та пригадування інформації для вирішення певних проблем [Комбс та Борн, 1989]. Такі методи сприяють виринанню набутих навичок у реальному житті, поза заняттями. Військовослужбовці також відзначали, що використання лекційних занять є недоречним. Якщо все ж таки викладач проводив лекції, то слухачі курсів радили йому наводити приклади протягом усієї лекції, бажано з особистого досвіду. Військовослужбовці також рекомендували використовувати презентації, запитання, суперечливі твердження, що провокують роздуми.

3. **Організація курсу.** Військовослужбовці наголосили, що організація – один із найважливіших факторів успішного інтенсивного курсу. Оскільки інтенсивні курси проходять так швидко, викладачі повинні організувати та подати матеріал у простий спосіб. Без організації інтенсивні курси швидко стають хаотичними. Крім того, учасники інтенсивних курсів рекомендували викладачам, щоби слухачі курсів вивчали певну кількість матеріалу поглиблено. Слухачі інтенсивних курсів помітили, що дуже часто викладачі намагаються охопити якнайбільше матеріалу, а це створює перевантаження інформацією. Військовослужбовці вважали за краще заглиблюватися в меншу кількість тем і зосередитися на основних поняттях. Слухачам загалом сподобалося, що інтенсивні курси змогли відсіяти «сторонній матеріал». Ці зміни допомогли слухачам інтенсиву зосередитися на найважливішому матеріалі. Військовослужбовці вважали, що завдяки інтенсивному навчанню вони зможуть краще та на довший період запам'ятати вивчений матеріал, оскільки опрацьовували та користувалися ним щодня.

4. **Навколишнє середовище у колективі.** Окрім певних якостей викладачів та методів навчання, слухачі інтенсивних курсів відзначили важливість хорошого навчального середовища для успіху. Військовослужбовці відзначили, що відносини у колективі, розмір групи є важливими елементами для успішного навчання. Слухачі інтенсивних курсів насолоджувалися більш колегіальними відносинами, які вони сформували на інтенсивних курсах. Через їх зосередженість та посилену взаємодію у групі інтенсивні формати дозволили військо-

вослужбовцям сформувати глибші відносини, що привело до більшого ступеня комфорту, товариськості та спільноти.

- Відносини у колективі. Слухачі інтенсивних курсів порадили викладачам сприяти зміцненню відносин між студентами та викладачами. Дослідження показують, що навчання та успіхи мають соціальний підтекст [Білсон та Тіберій, 1991]. Гарні відносини у колективі сприяють полегшенню процесу навчання та отриманню задоволення. Щодо відносин «студент – викладач» варто зазначити, що змістовні зв'язки позитивно та значною мірою сприяють розвитку навчальних досягнень, наполегливості.

- Атмосфера. Слухачі інтенсивних курсів відзначили, що хороший інтенсивний курс потребує невимушеної атмосфери у групі, яка заохочує брати участь у процесі навчання. Розслаблена атмосфера передбачає десять-п'ятнадцять студентів у групі. Слухачі інтенсивних курсів рекомендували викладачам жартувати із класом, спілкуватися перед заняттям і змінити традиційне розташування сидінь, щоб вони розмовляли один з одним. Найголовніше – викладач має створити атмосферу, що не засуджує. Багато військовослужбовців описували успішні інтенсивні курси як більш невимушені та неформальні, навіть незважаючи на те, що група проходила матеріал швидше. Слухачі оцінили готовність викладачів відступити від традиційної практики викладання та більше вести діалог, що створило більш довірливу та спокійну атмосферу у групі.

5. Оцінювання. Слухачі вважали, що інтенсивні курси вимагають інших форматів завдань та контролю порівняно із курсами звичайної тривалості. Що стосується завдань, військовослужбовці підкреслили, що краще отримувати нескладні завдання для закінчення у короткий термін. Крім того, викладачі повинні ретельно відбирати завдання відповідно до цілей курсу і не перевантажувати слухачів домашнім завданням. За словами слухачів курсів, їм був потрібен час для синтезу та аналізу здобутих знань, а постійна завантаженість домашнім завданням після занять заважала цьому. Що стосується іспитів, то слухачі курсів відхилили контрольні завдання у форматі «запитання – відповідь», оскільки така форма породжувала

завчання матеріалу без розуміння його. Натомість вони порадили викладачам давати контрольні завдання у форматі есе, презентацій, практичних проєктів.

Згідно з результатами оцінювання, продуктивність та успішність військовослужбовців покращилася через низку факторів:

- Слухачі змогли повноцінно спрямувати свої зусилля на курс, не відволікатись на інші заняття.

- Слухачі краще зберігали сфокусованість на інтенсивних курсах через їх коротку тривалість. Військовослужбовці порівняли досвід навчання зі спринтом проти марафону.

- Через коротку тривалість курсу та зосередженість військовослужбовці відчували, що вони краще запам'ятовують інформацію та синтезують основні заняття. У результаті слухачі інтенсивних курсів відчули, що концентрований навчальний досвід привів до кращого розуміння матеріалу та більш глибокого, творчого мислення.

- Завдяки інтенсивній роботі військовослужбовці були завжди готові до занять, дискусій та контрольних робіт.

Висновки. Існують очевидні переваги інтенсивних курсів за умови присутності певних складників. Військовослужбовці неодноразово вказували на те, що викладацький ентузіазм та досвід, активне навчання, взаємодія у групі, хороша організація курсів, власний внесок слухачів, колегіальна атмосфера та невимушене навчальне середовище були ключовими для навчання на інтенсивних курсах. Успішні інтенсивні курси передбачають низку складників:

- більш зосереджене, цілеспрямоване навчання;

- більш колегіальні, комфортні стосунки у групі;

- більше незабутніх вражень;

- більш глибоке обговорення;

- менше зволікань;

- посилення успіхів у навчанні.

Якщо ці характеристики були відсутні, військовослужбовці повідомляли, що інтенсивні курси стали нудними та занадто рутинними.

Це дослідження свідчить про важливість використання нетрадиційних методів навчання під час викладання інтенсивних курсів. Дослі-

дження показує, що розширення нетрадиційних форматів планування повинно збігатися із прийняттям альтернативних методів навчання, які максимізують сильні сторони цих концентрованих форматів. Без прийняття цих характеристик викладачі можуть зашкодити прагненням

до навчання та мотивації слухачів інтенсивних курсів. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є вивчення організації дистанційного навчання на інтенсивних курсах вивчення англійської мови для військовослужбовців Національної гвардії України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александров В.М. Особливості навчання іноземної мови для професійного розвитку в дорослому віці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова*. 2008. № 3. С. 87–90 (Серія 9: Актуальні проблеми сучасного мовознавства).
2. Астін А.В. Оцінка досконалості: філософія та практика оцінювання у вищій школі. Нью-Йорк: Макміллан. 1991. 259 с.
3. Білсон Дж.М., Тіберій, Р.Г. Ефективні соціальні механізми навчання та викладання. *Викладання у коледжі: Нові напрямки викладання та навчання*. Сан-Франциско, Джоссей Басс. 1991. № 45. С. 45–56.
4. Каскей, С.Р. Результати навчання на інтенсивних курсах. *Журнал для продовження вищої освіти*. 1994. № 42. С. 23–27.
5. Влодковський Р.Дж., Вестовер Т.Н. Прискорені курси як формату навчання для дорослих. *Канадський журнал з вивчення освіти для дорослих*. 1999. № 13. С. 1–20.
6. П'ятакова Г.П. Інтерактивні методики та специфіка їх застосування у вищій школі. Тернопіль: ТДПУ, 2002. 20 с.
7. Рожкова Н. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій як інноваційного методу в навчанні іноземних мов. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 132. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. С. 121–125.
8. Скотт П.А. Досвід навчання в інтенсивному та семестровому заняттях: студент. *Голоси та досвід. Студентський журнал коледжу*. 1995. № 29. С. 207–213.
9. Скотт П.А., Конрад К.Ф. Критика інтенсивних курсів та порядок денний для дослідження. *Вища освіта: Довідник з теорії та досліджень* / ред. Дж. С. Смарт. Нью-Йорк: Агатон Пресс, 1992. С. 411–445.

REFERENCES

1. Aleksandrov V.M. (2008). Osoblyvosti navchannya inozemnoyi movy dlya profesiynoho rozvytku v dorosloму vitsi. [Features of foreign language teaching for professional development in adulthood]. *Scientific journal of the National Pedagogical University. M.P. Dragomanova*, 13, 87-90. [in Ukrainian]
2. Astin A.W. (1991) Otsinka doskonalosti: filosofiya ta praktyka otsinyuvannya u vyshchii shkoli. [Assessment for Excellence: The Philosophy and Practice of Assessment and Evaluation in Higher Education]. New York: Macmillan.
3. Billson J.M., and Tiberius R.G. (1991). Efektyvni sotsial'ni mekhanizmy navchannya ta vykladannya. Vykladannya u koledzhi: Novi napryamky vykladannya ta navchannya. [Effective Social Arrangements for Teaching and Learning.] *College Teaching: From Theory to Practice. New Directions for Teaching and Learning*, 45. San Francisco: Jossey Bass.
4. Caskey S.R (1994). Rezul'taty navchannya na intensyvnykh kursakh.[Learning Outcomes in Intensive Courses]. *Learning Outcomes in Intensive Courses*, 42, 23-27.
5. Wlodkowski, R.J., and Westover, T.N. (1999). Pryskoreni kursy yak formatu navchannya dlya doroslykh. [Accelerated Courses as a Learning Format for Adults]. *Canadian Journal for the Study of Adult Education*, 13, 1–20.
6. Pyatakova H.P. (2002) Interaktyvni metodyky ta spetsyfika yikh zastosuvannya u vyshchii shkoli. [Interactive methods and specifics of their application in higher education]. Ternopil: *TSPU*, 20. [in Ukrainian].
7. Rozhkova N. (2015) Vykorystannya informatsiyno-komp'yuternykh tekhnolohiy yak innovatsiynoho metodu v navchanni inozemnykh mov. [The use of information and computer technology as an innovative method in teaching foreign languages]. *Naukovi zapysky – Pedahohichni nauky*. Kirovohrad, 132, 121–125. [in Ukrainian]
8. Scott P.A. (1995). Dosvid navchannya v intensyvnomu ta semestrovomu zanyattakh: student. *Holosy ta dosvid. [Learning Experiences in Intensive and Semester-Length Classes: Student Voices and Experiences]. College Student Journal*, 29, 207–213.
9. Scott P.A., Conrad, C.F. (1992) Krytyka intensyvnykh kursiv ta poryadok dennyy dlya doslidzhennya. Vyshcha osvita. Dovidnyk z teorii ta doslidzhen'./red. J. C. Smart. [A Critique of Intensive Courses and an Agenda for Research." In J. C. Smart (ed.). New York; Agathon Press.

E. V. LYSENKO

*Lecturer at the Department of Language Training Section of the Language,
National Academy of the National Guard of Ukraine,
Kharkiv, Ukraine*

E-mail: kravtovaevgenia1@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0001-6492-7284>

ESSENTIAL COMPONENTS OF INTENSIVE COURSES IN ENGLISH FOR SEVRVICEMEN OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

Recently, the problem of conducting intensive English language courses for servicemen of the National Guard of Ukraine has been in the center of teachers' attention of higher military educational institutions of the National Guard of Ukraine, as English is the main communication tool for servicemen in the international arena. It is determined that, despite the large number of works devoted to the study of various aspects of language training of servicemen of the National Guard of Ukraine, the characteristics of quality courses for learning English for the militaries in a short period of time have not yet been provided. The article considers the characteristics of teaching and organizing intensive courses in English as a necessary part of modern education of servicemen of the National Guard of Ukraine. The influence of intensive training on the formation of skills and abilities of servicemen of the National Guard of Ukraine in English language courses is substantiated. The analysis of researches on the certain problems is presented. The research has been made to prove the effectiveness of the use of intensive training to improve the methods of teaching English in English language courses. The characteristic features of the implementation of intensive courses for servicemen, as well as the role and place of active learning in the process of learning English are highlighted and described. It has been proven that the successful study of English in intensive courses is a set of various techniques and methods that motivate servicemen to speech activity. The role of the teacher, the atmosphere in the group, assessment methods as the leading and most effective elements in the methodology of teaching English are determined. The expediency of using these elements to improve the quality of foreign language teaching and the formation of useful skills of servicemen in the process of working with foreign materials has been proved. The interactive communicative competence of the teacher in the learning process is emphasized. All the characteristics of the intensive course, that given in the article, help to train military specialists in English who are able to analyze and communicate.

Key words: intensive courses, servicemen, language training, communication, course participants, components of the intensive course.